کاریگەریکانی شەڕی حوسیەکان و سعودیە!.. نوری بەشیر

تووندبوونەوەی شەڕی حوسیەکان و سعودیە لە جوڵای ٢٠٢٦دا، بووتە هۆی کاولکاری و کوشتارو ئاوارەیی زۆر لە سعودیەو یەمەن. لە یەمەن زیاتر لە ١٣٠,٠٠٠ کەس ناچار بوون ماڵەکانیان جێبهێڵن. هەروەها UNHCR هوشداریداوە کە لە سێ مانگی داهاتوودا نزیکەی ١٠٠,٠٠٠هەزار کەسی تر ئاوارە ببن. ئەمە سەرباری خراپبوونی دۆخی ژیان و گوزەرانی ملیۆنها هاوڵاتی یەمەنی کە بە نزیکەی ٢٢ ملیۆن کەس مەزەندە دەکرێن. ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی مەدەنی کوژراون و ژێرخانی ئابووری یەمەن و نۆخشخانەکان، قوتابخانەکان و ماڵ و حاڵی خەڵك و شوێنە مەدەنیەکان زیانی گەورەیان بەرکەوتووە. هەروەها دامەزراوەی نەوتی سعودیە زیانی بەرچاوی بەرکەوتوە بەهۆی هەرشە درێژەکانی حوسیەکانەوە بەسەر پاڵاوتگەکانی نەوت.

بەجیا لەوە، شەڕەکە و کێشەی باب ئەلمەندەب لەلایەن حوسیەکانەوە تێنگەژەی بە بازرگانی بەو گەروەدا دروستکردوە. حکومەتی سعودیە هەناردەکردنی نەوتی لەڕێگای بەندەری یەنبوع لەسەر دەریای سوورەوە ڕاگرت کە لەڕێگەی هێڵی بەری "ئەژهەات ــ ئەژئاوا"وە ئەوانەی دەکرد، وەکو بەدیلێك بۆ گواستنەوەی نەوتی سعودیە لەڕێگای تێنگەی هورمزەوە! هەروەها بەهۆی ئاوەی حوسییەکان پێشڕەویان کردوەو ناوچەیەکی فراوانی تریان دەست بەسەردا گرتووە، بەتایبەت لە کەناری دەریای سوور وکێشەی ناوچەی گەروی باب ئەلمەندەب و شارو بەندەری موخایان گرتووە، ئەمە سەرەڕای ئاوەی کە سەنعا و زۆربەی باکوور و ئەژئاوای یەمەنیان لە دەستدایە، بەوجۆرە کاریگەری ناوچەیی و جیهانیان بۆ بازرگانی و چونە سەرەوەی نرخی نەوت و کەلوپەلی تر کە لەو ڕەوەوەدا ڕەوانەدەکرا، دروستکردوە.

ئەو پێشڕەوی و باڵادەستیەی حوسیەکان بەرەو کەناراوەکانی دەریای سورو بەتایبەت کێشەی زیاتری باب ئەلمەندەب و شارو بەندەری موخا، کاریگەری لەسەر نا ئارامی ناوچەکە دروستکردووە، بەتایبەت لەسەر کێشەی نێوان ئەمریکا و ئێران. بەجگە لەوەی کە پگەی حوسیەکانی قایمترکردوە لە ململانێکانی ناوچەکەدا، هاوکات توانای مانەرکردنی ئێرانی بەرامبەر بە ئەمریکا لە بارگرژیەکانی نیوانیاندا بەرەوسەرتر بردوەو بگرە بەرامبەر بە ئیسرائیل و هاوپەیمانەکانی ئەمریکاش پگەیەکی باشتری بە ئێران بەخشیوە. بەمجۆرە ئەم پێشڕەویانەی حوسیەکان، دامێنی شەڕو نا ئەمنی

ناوچەکەی فراوانکردۆتەوە، کە ئێران ئەمەی دەوێت و لەبەرژەوەندیەتی و لە دانوسان و گفتوگۆی لەگەڵ ئەمریکا پێداگری زیاتر لەسەر مەرجەکانی دەکات.
ئەمریکا لەگەڵ سعودیە راستەوخۆ نەچووە ناو شتەکەوە بەدژی حوسیەکان، هەرچەندە سعودیە داوای هاوکاری لە ئەمریکا کرد. ئەمش بە ئاوە دەگەڵتەوە کە ئەمریکا نیگەرانە لە رێکەوتنی مەکە، کە لەنێوان سعودیەو تورکیاو پاکستاندا ئەنجام درا! چونکە لەلایەکەوە وەکو بلۆکێك بەرامبەر بە ئیسرائیل دەردەکەوێ و لەلایەکی دیکەوە بەبایەخکردنی نەخشی ئەمریکایە لە پاراستنی دەوڵەتانی کەنداو کە سعودیە یەکێکە لەوان! لەلایەکی دیکەشەوە ئەمریکا نایەوێ بەرەی شەڕی دیکەی دژی خۆی بکاتەوە، بۆیە هەربەوەندی کە حوسیەکان ڕایانگەیاند ڕێگا لە کەشتیەکانی ئەمریکا ناگرن بە تێپەڕبوون لە باب ئەلمەندەب، ئەمریکاش ئامادە نەبوو هاوکاری سعودیە بکات بەوجۆرەی داوای لێکردابوو!
بەڵام کاتێك ئەمریکا وەڵامی داواکەی سعودیە نادا تەوە و هاوپەیمانی مەککەش هیچی پێناکرێ بەرامبەر بە حوسیەکان، ئەوا تواناکانی سعودیە بەرامبەر بە حوسیەکان لاواز دەکات و جەگاوەگای حوسیەکان دەباتە سەرەوە لە ململانێ و دانوساندن لەگەڵ سعودیەدا کە پشتیوانی حکومەتی ڕەسمیی یەمەن کە حوسیەکان لەدژی دەجەنگن! هاوکات ئەم دەخە تازەیەی دوای پشتەویەکانی حوسیەکان، وایکرد کە قەتەرو پاکستان وەک نوێندگیری نێوان ئێران و ئەمریکا هەوڵەکانیان چڕتربکەنەوە بە کەتایی بە جەنگی نێوان ئەمریکاو ئێران.
هەر لەوبارەوە موحسن ڕەزایی، لە ئەنجومەنی ئاسایشی نیشتمانیی ئێران، لە دیمانەیەکی تایبەتدا لەگەڵ تەڵەی هەواڵی جەزیرە، دوایین پێشهاتە سەربازی و دیپلۆماسیەکانی وڵاتەکەی خستەڕوو و ئاشکرای کرد کە ئێران لەگەڵ نوێندگیری دەوڵەتی قەتەرەوە لە پەیوەندیی بەردەوامدایە لەگەڵ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و مەرجەکانی تارانی بە ڕاگرتنی جەنگ و هەورکردنەوەی ئاگرزیەکان ئاڕاستەی واشنتۆن کردووە. هەروەها ڕەزی ٢١ی سێپتەمبەر وەزیری ناوخۆی پاکستان سەردانی تارانی کردوە بە مەبەستی نوێندگیری نێوان ئەمریکاو ئێران.
ڕاستی دەخی خراپی ئەمریکا لە جەنگی لەگەڵ ئێراندا، لە قسەکانی ترەمپ دا لەبەردەم ٨١ یەکەمین کابووناوەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا ڕەزی ٢٢ی سێپتەمبەری ٢٠٢٦ دەردەکەوێت. ترەمپ بەجیا لەوەی وەک پیشەی هەمیشەیی کوتە پیاهەڵدان بەسەر ئەمریکاو توانای سەربازی و ئابوریەکەیدا، کەمتەرخەمی هەڵوێستی ئاراستەی ئێران کردو چەند مەرجێکی بە ڕەکەوتن لەگەڵیدا خستەڕوو. هەڵوێستی ئەوەی

کرد کە ئەگەر هێرشێکی لەگەڵ ئێران نەکرێت، ئەمریکا دەتوانێت هێرشی زۆر گەورەتر بکات و تاکیدی کردەوە کە دەتوانێت؛ "ئێران لەناوببات"، بەڵام هاوکات داوای لە هەموو وڵاتان کرد لە چەسپاندنی گەمارۆی ئابووری بەسەر ئێران لەگەڵ ئەمریکادا هاوکاری بکەن! هەروەها وتی هەشتا دەرگای گفتوگۆ و هێمنکردنەوە کراوەیە. دوای ئەم قسانەی ترامپ، کابۆنوێک لەنێوان ستیڤ ویتکۆف، نێردەی تایبەتی ئەمریکا بۆ هێژەمۆنیاتی ناوەڕاست و وەزیری دەرەوەی ئێران عەباس عەراقچی و دەستەی دیپلۆماسیی ئێران بەڕێوەچوون.
لێرەدا دەکرێت ئەوە بڵێین کە چۆن جەنگی ئەمریکاو ئیسرائیل بەسەر ئێران و داخستنی گەڕوی هورمز بەجیا لە کاریگەرییەکانی بەسەر رژێمی ئێران و توانا سەربازی و ئابوورییەکانی و توندکردنەوەی باری گرانی سەرشانی خەڵک و کاولکاری و وێرانکردنی زێرێك لە ناوەندە خزمەتگوزارییەکان، هاوکات کاریگەری لەسەر جێگاو پێگەی ئەمریکاو توانایییەکانی بۆ سەپاندنی هەژمونی خۆی و بادەستیی سەربازی ئیسرائیل و نائارامکردنی ژیانی خەڵکی ئیسرائیل خەڵکێکی دانا، سەرباری کاریگەریە ناوچەیی و جیهانییەکانی لە پەیوەند بە گرانی نرخی وزەو کاڵاکان و زیادکردنی بارگرانی بەسەر شانی خەڵکی دنیا، ئەوا لە ئاستێکی دیکەدا، شێوەی حوسیەکان و سعودیە کاریگەری لەسەر دۆخی ئابووری و سەقامیگری ئەمنی ناوچەکە دەکات.
توندبوونەوەی شێوەی حوسیەکان و سعودیە، هەروەک چۆن جەنگی ئەمریکاو ئیسرائیل بەسەر ئێران؛ ترس، کوشتار، کاولکاری و نائەمنی بۆ ناوچەکە هێنا، بەهەمانشێوە کاریگەری دەبێت و هەڵومەرجی ناوچەکە بەرەو خراپتر دەبات و فەزای هەزی میلیشیایی و کۆنەپەرستی لەناوچەکەدا بەهێز دەکات، بەیە هێزە ئازادیخواز و کرێکاری و کۆمۆنیستەکان زەرورە هەروەک بەدژی سیاسەت و جەنگی ئەمریکاو ئیسرائیل وەستانەوە، بەهەمانشێوەش بەدژی سیاسەتی کۆنەپەرستانەو شێخوازانەی حوسیەکان و سعودیە بوەستنەوە، کە هیچ بەرژەوەندییەکی خەڵکی ناوچەکەو ئەو وڵاتانەشی تێدا نیە.

نوری بەشیر